

A zentai csatától a schengeni határokig

Útinapló és ajánlott olvasmány

Tájékozódási túrára invitáljuk olvasóinkat Zentától, Maribortól Szatmárnémetiig, Kassától Dubrovnikig. Idén karácsony előtt megnyílnak a határok. Budapestől Nápolyig, Miskolctól Hamburgig útlevel-ellenőrzés nélkül utazhatunk. Megkezdődhet az, amit határok fölötti nemzetegyesítésnek nevezhetünk.

Feltéve, ha tudjuk, mi az, hogy nemzet, mit jelent a nemzetegyesítés a XXI. században.

(Vajon 1914 vagy 1918

előtt elődeink tudták-e, mi az, hogy nemzetegyesítés? Mit gondoltak akkor róla?) Folyóiratunk mostani száma elsősorban egy nagy útinapló. Utazás Kelet-Közép-Európában. Tájak, arcok, ünnepek, emberek. Megmutatjuk, 2007 végén ki hogyan gondolkodik városa, régiója, kultúrája jövőjéről, jelenéről.

Szatmárnémeti polgármester, maribori nyelvész, lendvai kulturális mindenek egyaránt belekerül arc képcsarnokunkba. Bizakodás és keserűség együtt. Mi a magyar, mit jelent ma, s mit jelenthet holnap magyaroknak lenni? Jó lesz-e, érdemes lesz-e, lehetséges lesz-e? S hol lesz jó magyaroknak lenni, hol nem?

Az úti beszámoló mellett figyelmükbe ajánlok egy könyvet – *Nemzeti művelődések az egységesülő világban* (szerkesztette: Szegedy-Maszák Mihály és Zákány Tóth Péter, kiadta a Ráció Kiadó 2007-ben). Kiegészítő olvasmány az utazáshoz.

Az alapos, elgondolkodtató de egyben elbizonytalanító válogatás előszavából két gondolatot emelünk ki. Szegedy-Maszák Mihály az előszóban idézi a kissé indulatos Széchenyit (Széchenyi mindig indulatos).

„A magyar szó még nem magyar érzés, az ember mert magyar, még nem erényes ember, és a hazafiság köntösében járó még korántsem hazafi.”

Szegedy-Maszák utolsó eszmefuttatása az előszóban nem indulatos, inkább talán ironikus:

„Mi lehet a nemzeti művelődéseknek a szerepe a jövőben? A szocialista tábornak nevezett államcsoporthoz átalakulása után fölgyorsult a világ egységesülése. A politika és a gazdaság elemzői könnyedén kijelenthetik, hogy »még a súlyos egyenlőtlenségek is gyorsanfelszámolhatók, többnyire a globalizációba való bekapcsolódás révén«, de efféle jóslatot legföljebb gazdasági té-

nyezőkre lehet vonatkoztatni. A nemzeti kultúrák sorsa különleges és szakszerű mérlegelést kíván. Nyitott kérdés, miként kerülhet sor »a magyarság fogalmának és feladatának« az előzmények ismeretében, de a korábban rögzült elvárásokra való tekintet nélkül történő »újrafogalmazása«-ra. Azért nehéz választ találni, mert a kultúra örökség is, ez utóbbi aligha függetleníthető a nemzettől, s valószínű, hogy mindkettőtől idegenek a piacgazdálkodás törvényei.”

„A magyar szó még nem magyar érzés, az ember mert magyar, még nem erényes ember, és a hazafiság köntösében járó még korántsem hazafi.”

Széchenyi István

nyezőkre lehet vonatkoztatni. A nemzeti kultúrák sorsa különleges és szakszerű mérlegelést kíván. Nyitott kérdés, miként kerülhet sor »a magyarság fogalmának és feladatának« az előzmények ismeretében, de a korábban rögzült elvárásokra való tekintet nélkül történő »újrafogalmazása«-ra. Azért nehéz választ találni, mert a kultúra örökség is, ez utóbbi aligha függetleníthető a nemzettől, s valószínű, hogy mindkettőtől idegenek a piacgazdálkodás törvényei.”

Nemzetpolitika

A két háború közti klebelsbergi kulturális politika némely áldásos hatását ma is érzékeljük. Klebelsberg Kuno (és gondolom, Bethlen István) ablakot nyitott a világra, az akkor karanténba zárt Magyarország

magyar értelmisége számára. Az általuk alapított külföldi intézetek és ösztöndíjak kiművelt, a kultúra és a nemzet iránt elkötelezett emberfők sokaságát teremtette, akik otthonosak voltak Európa és a világ korszerű

„...Nem szabad veszekedni, különösen nem háttérkérdésekben. Magyarországnak egyik nagy feladata: meg kell szabadulnia ezektől a történelmi komplexusoktól. Saját panaszairól, gyengeségétől és vízióitól. Nem szabad a politika kéréseit indulati, érzelmi szinten megközelíteni.”

Kosáry Domokos

eszmrendszerében, személyi kapcsolataik voltak, s korszerű tudásuk. Közülük egytől, Kosáry Domokostól most e lapszámban búcsúzunk. Széchenyié mellé odatehető az ő néhány (majdnem mindig indulatos) megállapítása is:

„...Az európai magyar nemzet létezésében hiszek, bár a látszat sokszor ellene szól, főleg ha a betegségeire is gondolok. És a sokkhatások, az immunrendszer sérülései okozta vicsorgás meg siránkozó önsajnálattal miatti rossz magatartásra is van sok példa. De hiszek abban, hogy a magyar nemzet betegségei gyógyíthatók, hiszek abban, hogy létezik az egészséges magyar nemzet...”

„...Nem szabad veszekedni, különösen nem határkérdésekben. Magyarországnak egyik nagy feladata: meg kell szabadulnia ezektől a történelmi komplexusoktól. Saját panaszairól, gyengeségétől és vízióitól. Nem szabad a politika kérdéseit indulati, érzelmi szinten megközelíteni.”

Van-e most Magyarországnak távlati nemzetpolitikája, amely egyszerre akarja korszerűsíteni és megőrizni a kultúrát, a gondolkodást, a nyelvet?

Deák Ferenc

„...mi volna üdvös jelenleg a deáki gondolkodásmódból. Például: a tolerancia. Nekünk egy bizonyos higgadt színvonalon kell politizálnunk. Még akkor is, ha másféle ellenféllel vagy vitapartnerrel állunk szemben. (...) Ha eleve úgy kezdjük a vitát, hogy lehetetlen számára ép erővel és erkölccsel visszavonulni, akkor kénytelen lesz lélekszakadva, élet-halálra hadakozni velünk. Deáknak sem a hátrálás, az engedékenység a fő vonása, ahogy azt sokan tévesen hiszik, hanem az, hogy ahol nem kell, ott nem provokál, és lehetővé teszi az ellenfélnek a megegyezést, a kiegyenlítődet.”

Kosáry Domokos

A jelen eltakarja a jövőt, de a múltat is. Kell-e az Árpád-sávokig visszamennünk, ha a jelen kérdéseire akarunk választ kapni? Kell-e, érdemes-e tudni, hogy mikor volt a mohácsi vész? Mellesleg az akkori vesztes csatából elkésző Zápolya és csapata meg is süvegelhetett volna a kihátráló törököket, mert az ő részükön (is) osztozkodhatott az erő nélkül maradt országban.

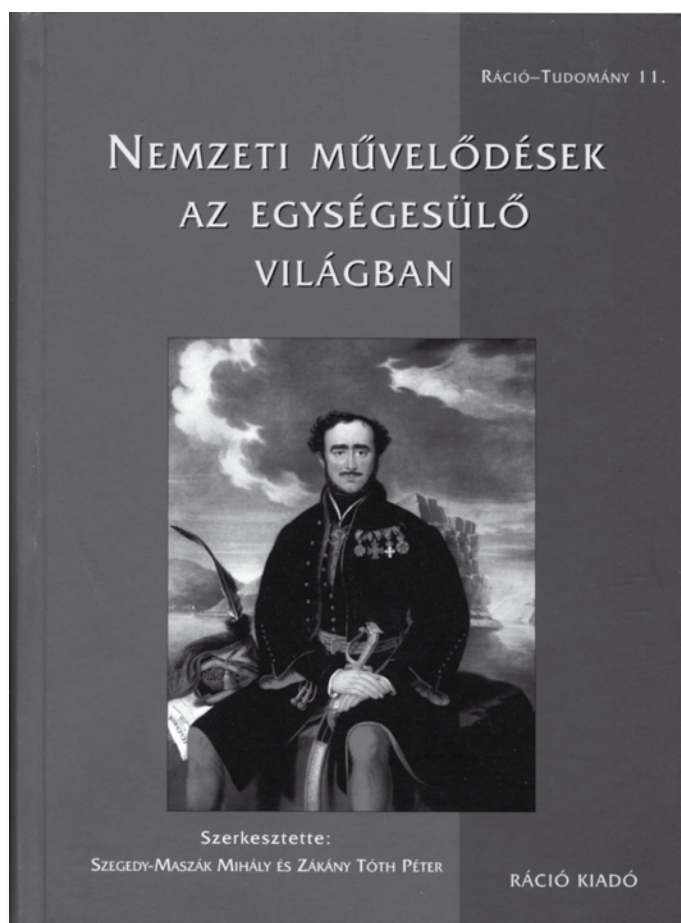
Kell-e tudni, mettől meddig tartott a Rákóczi-szabadságharc, amelynek többek között két, máig is használt, többjelentésű fogalmunkat köszönhetjük, a kuruc és a labanc ellentétpárt? (Egyébként

1703-tól 1711-ig, a szatmári békekötésig. Mellesleg említem, hogy Temesvárról csak 1716-ban hurcolkodtak ki az odamenekült kurucok a magukat szabad elvonulásért megadó törökökkel együtt.) Kell-e tudnunk, hogy a török, majd a kuruc-labanc harcok eredményeképpen az akkori Magyarország tulajdonképpen elnéptelenedett? S Mária Terézia telepített be idegen nyelvű vállalkozó

kedvű embereket, akik magukkal hozták papjukat, vallásukat, s hosszú távra rendezkedtek be itt, a Kárpát-medence s Duna-völgye különböző régióiban. Házakat, templomokat, városokat és kultúrát is teremtve, s együtt élve az itt maradt magyarokkal, a XIX. században megteremtettek egy nemzetet. Kell-e mindent tudni, e megszállásokkal, a folytonosság megszakításával terhes történelmet, csatát és békekötéseket dátumait és jelentőségét? Kell-e ismerni a kiegyezés hasznát és veszteségeit? Kell-e ismernünk a kiegyezés bonyolult hátterét? Kosáry Domokos megközelítésében:

„...mi volna üdvös jelenleg a deáki gondolkodásmódból. Például: a tolerancia. Nekünk egy bizonyos higgadt színvonalon kell politizálnunk. Még akkor is, ha másféle ellenféllel vagy vitapartnerrel állunk szemben. Fontos, hogy lehetővé tegyünk számára a visszavonulást, azt, hogy presztizsvesztés nélkül elismerjen bizonyos általunk helyesnek tartott igazságokat. Ha eleve úgy kezdjük a vitát, hogy lehetetlen számára ép erővel és erkölccsel visszavonulni, akkor kénytelen lesz lélekszakadva, élet-halálra hadakozni velünk. Deáknak sem a hátrálás, az engedékenység a fő vonása, ahogy azt sokan tévesen hiszik, hanem az, hogy ahol nem kell, ott nem provokál, és lehetővé teszi az ellenfélnek a megegyezést, a kiegyenlítődet.”

Kell-e tudni, hogy Trianon után, bármilyen kényszerű volt is a helyzet, volt választási lehetőség (lásd Klebelsberg és Bethlen). A jelen eltakarja a jövőt. Huszonhárom millió aktív román beözönlésével riogatták a választókat, akik – joggal – féltették s féltik kényerüket és nyugdíjukat.

Mit jelent magyarnak lenni, mit jelentett magyarnak lenni? Nyilván egészen mást a török hódoltság területén, és mást a császári és királyi Bécsben, mást jelentett Erdélyben, mint Pest-Budán. És más magyarnak lenni most Budapesten, mint Kassán, Temesváron, Nagyváradon vagy Szabadkán. Másként éli meg magyarságát az a nyugdíjas, aki élete során nemigen mozdult ki falujából vagy városából, s aki most a létminimum határsávjában él, és bele van zárva egyetlen nyelvbe, egyre szűkülőbb személyi kapcsolatrendszerbe, és egyre idegenebb számára az a világ, amelyet a tömegkommunikáció mutat neki. Másként élheti meg magyarságát az a fiatal, aki több nyelven beszél, akinek kezes eszköze a számítógép, mobiltelefon, és kommunikációjának alapja az e-mail és az sms.

Ahhoz, hogy hosszú távra rendezkedhessünk be, jó volna messzire látni, előre is, hátra is az időben. Erre azonban jelenleg nincs módunk. Választott döntéshozóink mindent azon a szemüvegen keresztül néznek, hogy mi az, amivel ártani tudnak ellenfelüknek. Ez is egy nézőpont. Választástól választásig tart.

Mit jelent ma magyarnak lenni? Lehetőséget arra, hogy egy nyelvközösség, életközösség családelegében magától értetődő természetességgel létezzünk. Azt jelenti, hogy ismerjük családtagjaink gesztusait, lélegzetük ritmusát, az alvás, ébredés, ünneplés, születés és meghalás rítusait s ceremóniáit.

Jó volna kihasználni a most kapott történelmi esélyt. Otthont teremteni itthon, berendezkedni hosszabb időre, s beilleszkedni a földrésznyi átalakulásba. Annak is, akinek nincs lehetősége elmenni innen. Mert néhányan azért megengedhetik maguknak a fényűzést, hogy magyarként európaiak is legyenek. Márai Sándor távollétéből épített életművet. Semmit nem vesztett magyarságából a lapunkban korábban bemutatott, Belgiumban élő Lámfalussy Sándor vagy a Párizsban élő Méray Tibor. A haza, a nemzeti kultúra ott volt bennük. Lehet, hogy régebben, 1989 előtt ott kint ez könnyebb lehetett. Idehaza nehéz. Bizonyíték erre Kosáry Domokos élete.

Olvassák a lapot! Utazzanak velünk, és gondolkozzanak szerzőink töprengésein, megállapításain! Boldogabb 2008-at!

Módos Péter